

Kedves Elvtársak! Kedves Elvtársnők! – egy beszéd históriája

KÁDÁR JÁNOS:

Kedves Elvtársak! Kedves Elvtársnők!

Manapság a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség háza táján a következő kérdésekkel foglalkoznak: nyújtanak-e a pártszervezetek kellő támogatást a fiataloknak, az Ifjúmunkás Szövetség funkcionáriusai foglalkoznak-e kellő mértékben az Úttörők kérdésével, lesz-e ifjúsági törvény, kevés a segítsége az Ifjúmunkás Szövetségnek, a tagfelvételben helyenként a merev elzárkózás politikája érvényesül. Ehhez hasonló számtalan kérdés van napirenden. Ezek valamennyien olyan kérdések, amelyek megkívánják a beható foglalkozást, a vitát, a döntést és az intézkedést. De ha az ember csak ezeket a kérdéseket nézné, és felsorakoztatja őket kellő mennyiségben, akkor olyan nyomasztó érzése keletkezik, hogy mennyi minden baj és megoldatlan kérdés van ebben az Ifjúmunkás Szövetségben!

Azt hiszem, hogy ezen az értekezleten, a sok napirenden lévő kérdés mellett, és azokat le nem becslve, foglalkozni kell az alapvető és döntő kérdéssel. Miről van itt szó? Mindezek a problémák, amelyeket az elvtársak itt felvetettek, egy élő. Fejlődő, eleven Kommunista Ifjúsági Szövetség mindennapos kérdései. Ezek a döntő dolgok. Ezek a normális élethez tartozó kérdések, jövőre is és azután is lesznek ilyenfajta kérdések.

Most azonban számunkra legdöntőbb a következő. Ennek az évnak első hónapjaiban, februárban, március elején új támadásra készült a hazai és a nemzetközi reakció, - elsősorban az ifjúság vonalán. Kiadták azt a kezdetben fenyegető és hírbedt, később pedig neveltségessé vált jelszót, a MUK-ot: „márciusban újra kezdjük!” Úgy tervezték, hogy újra forradalmat fognak kirobbantani. Tényleg nagyon sokat vitatkoz-

tunk arról, hogy forradalom vagy ellenforradalom volt-e? Erthető okoknál fogva ők nagyon ragaszkodnak ahhoz, hogy az ellenforradalmi felkelést valahogy forradalomként tartsák számon az emberek.

Mi nevezziük úgy, hogy a Dulles-, Mindszenty-, Nagy Ferenc- és Nagy Imre-féle forradalom februárban-márciusban új támadásra készült. Komolyan készültek rá. Mi ezzel a támadással szemben eredményesen védekeztünk. Semmit sem tudtak csinálni. Nevetségbe fulladt a jelszó. Ellenben más történt. Ellentámadásba ment – éppen az ifjúság vonalán – a forradalom, de most már az igazi forradalom, a szocialista forradalom, a munkásforradalom. Mert a szocialista forradalom ellentámadása volt az, hogy amikor ők hamis jelszóval próbáltak támadni, akkor mi tényleg újra kezdtünk valamit ez év márciusában, – de mi azt el is kezdtük. Elkezdtük az ifjúság kérdésében komolyan és mélyen megvívni a csatát.

Az első döntés, amely a leghaladóbb fiatalokkal egyetértésben történt, hogy eszmeileg, politikailag tiszta helyzetet kell teremteni az ifjúság soraiban. Meg kell vívni az eszmei és a politikai harcot. Ilyen körülmények között, amit ez év márciusában a magyar fiatalok bizonyos rétegeiben fennálló zavar jellemzett, bennünket nem segített volna ki a bajból egy általános jellegű Demokratikus Ifjúsági Szervezet, és egyenesen bajba vitt volna arra a helyzetre, hogy 4-5 ifjúsági réteg-szervezet maradjon az országban. Miért? Mert a rétegszervezetekben tömörülhet az egész magyar ifjúság, s attól még senki sem tudja, hogy az a rétegszervezet melyik osztály, a munkásosztály, vagy a burzsoázia irányítása alatt áll? Ezért alakult ki az a vélemény, hogy

hozzunk csak létre egy Kommunista Ifjúsági Szövetséget, ha ez harcot kíván, megvívjuk a harcot. Hogy ez az Ifjúsági Szövetség kisebb lesz egy kicsit, vagy nagyobb lesz, azt még nem tudjuk, de egy – azt hiszem – senki előtt sem lesz vitás, hogy a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség a szocialista forradalom, a kommunizmus, a munkásosztály szervezete, – méghozzá nem is rossz szervezete.

Elvtársak! Hét hónappal ezelőtt kezdődött el a mi ellentámadásunk. Most, hogy két hónap után találkozunk az ifjúság képviselői, – mindig óva intek a nagy szavaktól, de azt hiszem, történelmi tényként állapíthatjuk meg, hogy a szocialista forradalom támadása az ifjúság frontján sikeres volt, mert hét hónap után a magyar fiatalok 170 ezres tömege gyülekezett, szervezkedett – senki számára föltre nem magyarázható módon – a kommunizmus zászlaja alatt. Ez nagy győzelme a magyar ifjúságnak, de az egész magyar kommunista mozgalomnak is. Azt hiszem, ez most sokkal fontosabb számunkra, mint az, hogy magában a mozgalomban még nagyon sok megoldandó kérdés van.

A Kommunista Ifjúsági Szövetség zászlaja – a kommunizmus zászlaja. Erre a zászlóra fel van írva – mint célkitűzés – a szocialista társadalom felépítése. Magyarországon épül a szocializmus. De van itt egy kérdés, amelyet szeretnék felvetni.

Hétfőn találkoztunk a japán Szocialista Párt küldötteivel itt Magyarországon. Meg kell mondani, hogy a Japán Szocialista Párt küldöttsége velünk szemben a baráti érdeklődés hangját hallatta. Felvetettek sok olyan kérdést, amely azonban megmutatta, hogy részben ellenségeink rágalmainak hatása alatt vannak, részben pedig nem ismerik a tényeket. A tárgyalás során felvettem egy olyan kérdést is, amit ők nem mondtak ki, de az összes többi kimondott kérdés mögött tulajdonképpen ez volt. Arról beszélünk: Önök eljöttek ide Magyarországra, tudják azt, hogy Magyarországot 1945-ben a szovjet hadsereg szabadította fel: tudják azt, hogy 1956-ban a Magyar Népköztársaságot megvédeni szovjet

csapatok segítettek. Tudják azt, hogy Magyarországon népi demokrácia van ma, hogy Magyarországon, a szocializmust építik. Ezt a három ténytet rendszerünk ellenségei rágalmaszó módon úgy hozzák összefüggésbe, hogy Magyarországon azért van népi demokratikus rendszer, azért épül a szocializmus, mert a szovjet katonák szabadították fel 1945-ben az országot és mert szovjet katonák nyújtottak segítséget 1956 őszén.

De ezt nemcsak ellenségeink mondják, hanem a föld különböző országaiban nagyon sok jóbízemű ember is ebben a feltevésben él. Mi tudjuk és különösen ezekben a napokban nagy örömmel emlegetjük, hogy Magyarországra a szocializmus eszméit a megvalósítás gyakorlatában a Nagy Októberi Szocialista Forradalom, Lenin tanításait hozták. Tudjuk azt, hogy a Szovjetunió segítségével az 1945-ös felszabadítás során, és 1956-ban felbecsülhetetlen és kellő módon meg nem hálálható segítség a magyar munkásosztály, a magyar szocializmus ügyének.

Ugyanakkor azonban utalni kell a következőkre. Aki helyesen akarja megítélni a szocializmus kérdését Magyarországon, annak gondolnia kell arra, hogy harminc évvel ezelőtt a Szovjetunió népe után először a világon összefogtak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom eszméitől megihletett magyar munkás, szegény-paraszti tömegek, a leghaladóbb magyar értelmiségiek és kivívták a néphatalom első államát a Magyar Tanácsköztársaságot, és elkezdődött a szocializmus építése Magyarországon, harmincnégy évvel ezelőtt. Ez nekünk nagy nemzeti büszkeségünk.

De ennél a vitatott kérdésnél rá kell mutatni arra is, hogy 1919 kezdetén, amikor a magyar dolgozók rohamra indultak, hogy megteremtsek az első magyar proletárdiktatúrát, abban az időszakban kívülről senki nem nyújtott, nem tudott nyújtani egyetlen egy puska erejéig sem segítséget a magyar proletáriátusnak. Mindenki tudja, hogy 1919-ben a szovjet hatalom élet-halál harcot vívott a 14 ország imperialista körei által ellenünk indított harcban, mindenki tudja, hogy az 1919-es évben a szovjet hatalom a Szovjetunió

óban – lehet mondani –, hogy Közép-Oroszország egyes vidékein vetette meg a lábát, és gyűjtötte az erőt ahhoz a diadalmas hadjáratához, amelyet aztán további egy-másfél esztendő alatt be is fejezett, hogy az egész szovjet földről kiűzték az ellenforradalmárokat és az imperialistákat. De abban az időben nem tudott segítséget nyújtani a magyar proletárdiktatúrának.

Hát hogyan állíthatja lelkiismeretes ember azt, hogy Magyarországon azért épül a szocializmus, mert szovjet katonák segítettek a magyar népnek? Hát miért nem gondolnak a lelkiismeretes emberek arra, hogy Magyarországon különlegesen kiélezett viszonyok között harmincnégy esztendeje folyik a harc a szocialista forradalom és az ellenforradalom erői, a munkásosztály a proletariátus erői a nemzetközi kapitalista imperializmus és a proletársolidaritás erői között? Ez egy történelmi harc, ez egy népnek a saját maga által választott történelmi útja. És mi várhatjuk, hogy akik igényt tartanak arra, hogy jóindulattal vizsgálják Magyarország viszonyait elsősorban erre gondoljanak és akkor sokkal könnyebben megértenek minden mást.

1919-ben a magyar proletárdiktatúra az ENTENTE-hadsereggel vívta a maga harcát. Támadókat kaptunk az ország batárain túlról, nem segítöket. És a szocializmus eszméje olyan erős volt a magyar dolgozó tömegekben – már akkor is, frissen és fiatalon –, hogy ez az igazán nem nagyon erős magyar proletárdiktatúra fennállásának egész időszaka alatt, hősies, igazán hősies harcot vívott a külső imperialista támadókkal, az entente csapatokkal, a francia marsalokkal szemben és a belső ellenséggel szemben.

Van egy olyan nemzeti büszkesége a mi népünknek, amit mi nem adhatunk oda senkinek. A magyar munkásosztály eljegyezte magát 1919-ben egyszer s mindenkorra a szocialista forradalommal. (Nagy taps.) Tizenkilencben a Szovjetunió nem volt abban a helyzetben, hogy segítséget nyújthatott volna a magyar proletariátusnak. Elég baj elvtársak. Elég baj, hogy olyan volt a történelmi helyzet. A második világháború

során a Szovjetunió olyan segítséget adott a mi népünknek, amit egy népnek egyáltalán valaki adhat: kiűzték a hitlerista hadakat Magyarországról. 1956-ben olyan segítséget nyújtott nekünk a Szovjetunió, amit egyáltalán valaki egy népnek nyújthat: segítette szabadságunkat megvédeni. S mi büszkéek vagyunk arra, hogy kértük ezt a segítséget, örülünk annak, hogy a világ nemzetközi viszonyai annyira megváltoztak ezalatt a néhány évtized alatt, hogy a Szovjetunió tudta ezt a segítséget adni, és mi hálásak vagyunk a Szovjetunióknak, hogy ezt a segítséget adta. (Viharos taps.)

Van itt egy kisebb kérdés. Mostanában az imperialisták támadásuk minden tüzét egyetlen egy kérdésre összpontosítják, az úgynevezett kegyetlenkedések kérdésére. Nincs nekik most más céljuk azzal, hogy az ötös bizottság kérdését napirendre tűzték az ENSZ-ben, azzal sem volt más céljuk, egyetlenegy céljuk van, hogy hogyan tudnák valami módon elérni, hogy Magyarországon az ellenforradalmárokat ne büntessék. Ez az ő központi célkitűzésük. Na most, mivel ők ezért harcolnak, minden eszközt felhasználnak olyan rágalmat is, hogy a mi kormányunk, rendszerünk a szovjet csapatok ereje mögött megbújva kegyetlenkedik. Ilyen rágalmat hangoztatnak velünk szemben. Ezzel a kérdéssel kapcsolatban szeretném itt megemlíteni, hogy eben a kérdésben a szovjet csapatok szerepe a következő:

Az ellenforradalom fegyveres felkelésének leverésében a szovjet csapatok akkor számunkra nem nélkülözhető segítséget nyújtottak nekünk De mi újjászerveztük a saját erőnket is. És meg lehet mondani – nem az újságokban, meg a rádióban kell ezt mondani, hanem a hőbörgőknek meg lehet mondani – hogy minket köt az illendőség is. Az a tény, hogy az ellenforradalmat, hogy az ellenforradalmat a szovjet csapatok segítettek leverni. De azt mondhatjuk minden ilyenfajta rágalmazónak, hogy a szovjet csapatok nem lennének most Magyarországon és az ellenforradalom agresszív provokációra adná a fejét – rosszabbul jártak volna az elmúlt hónapokban és ma is és holnap is rosszabbul járnak,

mint a jelen viszonyok között, amikor minket bizonyos mértékig a mi népünket köti az illem, hogy mi a szovjet csapatok itt tartózkodása idején – hogy magyarul mondjam – ne úgy szözzünk oda ahogy kedvünk tartja. (Lelkes taps.)

Ismeretes, kedves elvtársak, hogy a szovjet kormánynak van egy javaslata, amivel a nemzetközi feszültség csökkentését kívánja előmozdítani, a béke ügyét kívánja előmozdítani. A javaslat úgy szól, hogy vonják ki Európa országaiból az idegen csapatokat. A Szovjetunió ezt részletesen kifejtette, hogy ezalatt érti az amerikai csapatokat, a többi, de természetesen érti azt is, hogy a Varsói Szerződés értelmében már országokban tartózkodó szovjet csapatokat vonják ki.

Mi, a magyar kormány ezt a javaslatot támogatjuk. De most, ezzel összefüggésben akarom megemlíteni, nem lehet tudni, hogy ezt mikor lehet reálisan megvalósítani, mert ennek az amerikaiak sem nagyon hívei – az összes idegen csapatok kivonásának, a föld minden országából – de az lehet, hogy ez történelmi realitássá, ténnyé válik. De ha ehhez netalán az ellenforradalommal rokonszenvezők valamiféle reményeket fűznének, hát meg kell mondani, rettenetesen keserves családás fog rájuk várni. (Nagy taps.)

Úgyhogy a Kommunista Ifjúsági Szövetség zászlaján ez a cél, a szocializmus építése teljesen törvényesen és jogosan foglal helyet. Ehhez hozzá kell fűzni, hogy a magyar ifjúság legjobbjai, talán a korai harcok idejéből a Lékai Jánosok, a későbbiekből a Kilián, Ságvári és mások harmincnégy esztendeje harcoltak és harcolnak azért, hogy Magyarországon a szocialista társadalom valóság legyen. Nem új cél, és jogosan van ezen a zászlón a szocializmus felépítése, mint célkitűzés.

Ezen a zászlón szerepel a nép demokratikus jogainak jelszava is. Ezzel kapcsolatban szeretném a következőkre felhívni a figyelmet. Minden fiatalnak, aki igényt tart arra, hogy össznépi, nemzeti ügyekbe beleszóljon, meg kell tanulnia, hogy ha demokráciát és szabadságot követelnek általában, akkor logikusan egy rend-

szerral szemben mindig annak számára követeljem a demokráciát és szabadságot, aki abban az időszakban azt nem élvezte. Ha általában követelik a demokráciát mondjuk az Egyesült Államokban, szerintem teljesen jogos és az emberiség haladásának megfelelő követelés, mert az Egyesült Államokban vagy más kapitalista, imperialista államban általában szabadságot követelni azt jelenti, hogy az elnyomott munkássztyá, az elnyomott nép számára követelik a szabadságot és a demokráciát. A Magyar Népköztársaságban általában a demokráciát és a szabadságot követelni, ez a burzsoázia és a fasiszmus szabadságának és jogainak követelése, a fasiszták jogának visszaállítására és nem a demokrácia és szabadság követelése. Nálunk a népnek van demokrácia, van szabadság, azóta van, mióta népi demokratikus rendszer és Népköztársaság van. A burzsoázia egy kicsit szűk demokrácia közé van szorítva (Derültség.) de ez nem is lehet másképp. Amíg osztályok állnak fenn, vagy az egyiknek van szabadsága és demokráciája – ha már a kapitalisták ragaszkodnak ehhez a kifejezéshez – vagy a másiknak. Itt nem élhet mindkettőnek. Ezért tanulják meg azok, akik a múlt év őszén csak úgy a levegőbe demokráciát és szabadságot kiabáltak hogy rögtön hozzá is tehettek volna, hogy demokráciát és szabadságot követelünk a nagytőkések, a nagybirtokosok, a fasiszták, a nyilasok, az imperialisták számára, mert ez gyakorlatilag a Magyar Népköztársasággal szemben ezt jelenti. És mi nem vagyunk hívei, hogy a nagybirtokosok, a nagytőkések és a fasiszták demokráciát, vagy jogot élvezzenek.

A KISZ célkitűzései között ott van a harc a népjóléért, a magasabb életszínvonalért és helyesen van ott. Nem először került a magyar forradalmi ifjúság zászlajára ez a jelszó. Ezért is folyik ez a harc 1918 óta, hogy a nép jobban éljen. Én nem akarok itt belemenni a részletekbe, sokan beszéltek erről, Komócsin elvtárs, ma Gergely elvtárs és mások is.

A népjólétnél, az életszínvonal kérdésénél nagyon fontos az összehasonlítási alap, és helyesen a népjólét, az életszínvonal kérdését csak az

illető ország korábbi viszonyaihoz lehet mérni. Helyesen máshoz nem lehet mérni. Meg kell mondani, hogy 1945-ben a magyar nép olyan országot és olyan szociális viszonyokat örökölt a régi világ uraitól, amibe képest a népjólét, az életszínvonal óriási mértékben növekedett. Ez nem azt jelenti, hogy önmagában nagyon magas. A mi viszonyainkat tehát elvileg nem helyes az Egyesült Államok, Nyugatnémetország, vagy Franciaország életviszonyaival összehasonlítani. De gyakorlatilag ezt az összehasonlítást is kiálljuk, feltétlenül kiálljuk. Végre már egy néhány értelmes ember hozzáfogott és egy-két értelmes cikket írtak is erről a kérdésről, hogy igenis reálisan össze lehet hasonlítani még az Egyesült Államok életszínvonalával is a Magyar Népköztársaságban uralkodó életkörülményeket, és az összehasonlítás nem válik a Magyar Népköztársaság hátrányára. Megmondom őszintén, hogy nálunk ezidő szerint a propaganda és agitáció még sok kívánnivalót hagy maga után. Így például az antiimperialista és a tőkés rendszer elleni agitáció még gyenge nálunk. Az agitátorok maguk is kicsikét gyenge lábon állnak és azt hiszem túlzás nélkül el lehet mondani, hogy jelenleg a szomszéd kapitalista országokban és itthon nálunk is azok az emberek a legjobb tőke ellenes agitátorok, akik a múlt év őszén kiszaladtak és a saját szemikkel megnézték, saját bőrükön is kipróbálták, mi a nyugati paradicsom. Jelenleg ezek a legjobb agitátorok, meg kell mondani. Mert hozzászórtak nálunk az emberek sok mindenhez. Százával lehetne elmondani történeteket, hogy kifutott valamilyen fiatalember innen, azután mindenféle viszontagság után egy szép napon valamelyik gyárba bekerült dolgozni. Hát nem bírja a munkatempót, nem bírja a munka intenzitását, azután délben csodálkozik, hogy még ebéddidő sincs. Ha beteg, csodálkozik, hogy nincs ingyenes társadalombiztosítás, nincs gyógyszer, nem jut kórházhoz.

Önök is bizonyára ismernek tucatnyi adatot. Kanadából írtak olyan emberek, akik jó helyre kerültek, akik szépen keresnek, négy vagy öt hónapon át nem tudom mennyi dollárt kerestek.

Beütött egy betegség, és két hét múlva vége volt annak, amit 5 hónap alatt összekuporgattak. Úgyhogy az összehasonlítást kibírjuk, erre szűkség is van, ezt csinálni is kell.

De van itt egy sokkal fontosabb kérdés és ez a következő: miből lesz a népjólét. Ezt a kérdést már 1919-ben is felvetették. a forradalom zászlóvivői és nekünk is fel kell vetnünk és nagyon sokat kell arról beszélnünk, hogy miből születik a népjólét. Demagógiával népjólét, életszínvonal nem lesz. Népjólét, életszínvonal, ennek továbbemlése kizárólag csak az alkotó termelőmunkából születetlik.

Ehvtársak! Jelenleg nálunk az a helyzet, hogy az életszínvonal emelésében a kormány elment addig a szélső határig, ami még azt jelenthette, hogy meg lehet tartani ezt a felemelt nívót. Megmondom ehvtársak, tovább menni – akár miről van szó, akár nyugdíj-felemelésről, akár a fiataloknak sportlapról – csak akkor tudunk, ha a termelés növekszik, ha a megtermelt érték mennyisége gyarapszik. Nem lehet sehol olyan kiadásokat realizálni, amelyek mögött nincs reális termelési érték Ezt tudomásul kell venni ehvtársak. Mert ha mi ezt megengednénk, vagy megtennénk, az ugyanannyi lenne, mintha elhatároznánk, hogy megszervezzük azt, hogy lerontjuk a pénz értékét. Ez aztán tönkretétele lenne az életszínvonalnak és éppen a munkások életszínvonalának s ezt nem lehet megcsinálni. A fiataloknak, amikor vannak még igényeik – hál, istennek igényekben nem állunk rosszul /Derült-ség/ – meg kell magyarázni, hogy semmiből nem lesz semmi, érték csak az alkotó munkában születik. Előbb létre kell hozni az értéket, és utána nagyon hosszan vitatkozhatunk azon, hogy ezt az értéket hova osszuk el, hova fordítsuk és meg fogjuk találni a legjobb helyét. De ehhez előbb meg kell termelni.

Nálunk általában nagyon büszkék az emberek a nemzeti öntudatra. Én azt hiszem, hogy az egészséges nemzeti öntudatra mindenki büszke lehet. Mindnyájunknak éreznünk kell a nemzeti önérzetet és büszkék lehetünk rá. De ehhez hozzá tartozik a nemzeti önérzet

olyan esetekben is, amikor arról van szó, hogy nem mindig csak a kérő tenyerünket nyújtjuk a testvérek felé, hanem emberként álljunk helyt önmagunkért. Senki sem kíván tőlünk semmit. Mi nem vagyunk olyan történelmi helyzetben, hogy nekünk kelljen támogatnunk más országokat, hogy álljanak a lábukon. De azt joggal elvárhatják tőlünk az összes szocializmust építő népek, hogy no, derék magyar barátaink, most már csináljatok proletárdiktatúrát is, ellenforradalmat is, forradalmi ellentámadást is, no, most legyetek szívesek álljatok meg a saját lábatokon. (Derültség.) Azt hiszem, hogy a mi nemzeti büszkeségünk megköveteli, hogy azzal a segítséggel, amelyet kaptunk és amely teljesen elég abhoz, hogy a saját lábunkra álljunk gazdaságilag is, álljunk tényleg a saját lábunkra. Ezt még a fiataloknak is meg kell érteniök.

Végül egy-két szót a nemzeti függetlenségről, mert a szocializmus, a szabadságjogok, a jólét mellett a negyedik ilyen nagy dolog talán a nemzeti függetlenség. A nemzeti függetlenség kérdésében a helyzet az, hogy, ha visszaemlékeznek, a XIX. kongresszuson Sztálin zárszavában volt egy nagyon figyelmeztető tétel, ahol Sztálin arról beszélt, hogy a nemzeti függetlenség zászlaját a burzsoázia már réges rég a földre dobta, és a munkásosztály ha igényt tart a társadalom vezetésére, a nemzet vezető osztályának rangjára, akkor kötelezve van, hogy a nemzeti függetlenség zászlaját vegye a kezébe. Lehetséges, hogy ez a tétel bizonyos vonásában helyesbítésre szorul, mert hiszen látjuk a példáját Egyiptomban, Szíriában, hogy bizonyos körülmények között még a burzsoázia is képes a nemzeti függetlenségért – ott persze a proletariátussal együtt – harcolni. De azt hiszem, hogy a fejlett kapitalista országokra ez a tétel úgy fog maradni, ahogy ki lett mondva, mert teljesen igaz. Úgy hogy amikor itt rajtunk keresik a nemzeti függetlenséget, az ellenforradalmárokat, mert az amerikai imperialisták, akkor meg lehet mondani, hogy Magyarország már réges régen a földre dobta a burzsoázia a nemzeti függetlenség zászlaját, és azt már réges régen a magyar munkásosztály

vette a kezébe.

Nem akarok itt nagy történelmi kérdésekkel hebeburgyán foglalkozni, de azt hiszem, hogy a magyar burzsoáziának amikor kifejlődött, mondjuk, nagyjából felnőtte vált, az első történelmi aktusa az volt, hogy 1867-ben letette a nemzeti függetlenség zászlaját a Habsburgok lábaihoz. Azt hiszem, ez volt az első felnőtt cselekedete a magyar burzsoáziának, és azóta sem tud senki egyetlen tényt sem mondani, amikor a magyar burzsoázia a nemzeti függetlenségért szállt volna síkra, de a magyar proletariátus igen, mert a magyar proletariátus volt az, amely az első világháború végén a Habsburg-házzal szemben 1919-ben, a proletárdiktatúra idején az Entente összes mozgósított erejével szemben, Hitler benyomulása időszakában Hitlerrel szemben, és amikor Hitler babérajaira az amerikai imperialisták kezdtek pályázni, 1945 második felétől, 1946-tól az amerikai imperialistákkal szemben, a magyar munkásosztály és azon belül is a magyar kommunisták voltak, akik a nemzeti függetlenség ügyét védelmezték.

Nézzék meg, mit csinált a burzsoázia! 1919-ben Bethlen, Apponyi, Horthy – nem akarom a burzsoázia többi „hőseit” is felsorolni – Bécsben és Szegeden felesben árulta a hazát. A magyar népnek azt a sötét korszakát amely azután következett negyedszázadon át, a Horthy-féle ellenforradalmat – meg kell mondanom – főképpen a nyugati imperialistáknak köszönhetjük. Ők most – bocsánat a kifejezésért – arról ugatnak, hogy a Forradalmi Munkás-Paraszti Kormányt a Szovjetunió katonai segítsége stb. támogatja. De hát hogyan jutott uralomra Magyarországon Horthy és a Horthy-féle fasiszta társaság, ha nem az entente csapatok agresszív támadása és a magyar proletárdiktatúrának az entente csapatok által történt megsemmisítése után? A francia, az angol és az amerikai tisztek patronátusa alatt került uralomra a Horthy-rendszer.

A két világháború között Horthy, Gömbös és Imrédy stb. – néha már el is felejtjük a neveket –, tálcán vitte Magyarországot Hitlernek. A

második világháború után a magyar burzsoázia képviselői, Eckhardt, akit már a harmincas évek végén biztosítékként kiküldtek az Egyesült Államokba, ma is létezik, a legbefolyásosabb magyar emigráns Amerikában, csak nem szeret az előtérben mozogni, – azután később Nagy Ferenc, majd Nagy Imre, aki 1956. november 3-án és 4-én az amerikai imperialistákhoz fordult a magyar burzsoázia szellemében és érdekében járt el. Mindez történelmi tény. Ezért amikor a KISZ-re gondolunk, mint Ifjúsági Szövetségre, és annak makulátlan, tiszta zászlajára, amelyre a szocializmus, a népszabadság, a népjólét és a nemzeti függetlenség van írva, akkor azt mondom, hogy minden fiatal ember és leány, aki ezalatt a zászló alatt menetel, emelt fővel menetelbet és büszke lehet arra, hogy egy ilyen tiszta zászló alatt tömörülhet, harcolhat és építheti új életét, a szocialista jövőt. (Taps.)

Megengedik, hogy még egy-két mostanában vitatott kérdéstről szóljak. Lassan lekerül már a napirendről az ifjúság vezető szerepe – természetesen a nemzet életében.

Mi Marxisták vagyunk, tudjuk, hogy osztályharc van a világon. Azt is tudjuk, hogy a társadalmat, egy ország életét valamely társadalmi osztály vezetheti csak és nem korosztály, sem fiatalok, sem öregek, sem ehhez hasonlók. Ezt mi tudjuk. Ami az ifjúság vezető szerepét illeti: itt fiatalok vannak és a világért senkit meg ne sértődjék, de meg kell mondanom – ahogyan Gergely Sándor mondotta –, néhányan a régebbi fiatalok közül úgy szoktunk erről beszélni: honnan van erkölcsi bátorsága egy olyan fiatalnak bejelenteni az igényét a nemzet vezetésére, aki életében még egy kiló kenyeret sem keresett meg saját munkájával, saját maga számára? (Nagy taps.)

A múlt év októberi ellenforradalmi támadás napjaiban voltak bizonyos mozzanatok, amikor az ifjúság „átvette a nemzet vezetését”. (Derültség.) Meg kell azt is mondani, körülbelül úgy vette át a nemzet vezetését, mint az a légy, amely a kocsirúdján ül, és azt hiszi, hogy ő húzza a kocsit. (Derültség és taps.) De ha

tréfálni akarunk, akkor megmondhatjuk ezeknek a fiataloknak: na, drága barátaim, ki volt próbálva, hát vezettétek a nemzetet, vagy két-három napig. Na, mi jött ki belőle? A nemzet, a nép számára és a ti számotokra abból a világon semmi jó nem jött ki. Álljatok vissza szépen a saját helyetekre és végezzétek azt, ami a nép életéből rátok vár, rátok háru!

Én azt gondolom, hogy az ifjúságnak igen komoly joga a nemzet életét illetően. Nincs joga a vezetésre, mint korosztálynak joga van arra, hogy ezekért a szent célokért vívott nagy csata első soraiban harcolhasson. Ez nagy jog és ha ennek eleget tud tenni a magyar ifjúság, olyan történelmi érdemet szerez magának, amiért tisztelni és becsülni fogja őt az egész nép és az egész nemzet, vagyis ha a céljainkért vívott harcban az első sorban jár munkában is, eszmei harcban is, politikai harcban is, stb.

A vezetés a munkásosztályé, a munkásosztály történelmi kötelessége. Mert a vezetés nemcsak jog, hanem kötelesség is, olyan kötelesség, amelynek kielégítő módon eleget tenni nem könnyű feladat. És a fiataloknak egyelőre jobb dolguk van, ha azon kell vitatkozniuk, hogy hány centi széles nadrágot illik felvenni, vagy hogy a leckéből hogyan lehet jobban készülni. És nem a nemzet vezetésével foglalkozzanak ők.

Ami a vezetést illeti, komoly leckét kaptunk az utóbbi időszakban. Bebizonyosodott: ha a vezetés lazítja a kapcsolatot a tömegekkel, ha elszakad a tömegtől, akkor egy elszigetelt klikk vagy magyarul: elszigetelt csoport helyzetébe kerül, amelynek nincs több ereje, befolyása a dolgok menetére. Ilyesmit láthattunk a múlt év tavaszán. Ha a vezetés és a tömegek között szakadás áll be, a tömeg is rosszul jár: olyanná válik, mint az oldott kéve, mint az erőtlen víz, amely szétfolyik.

Sokszor vitatkoznak az elvtársak arról, hogy azokban a kritikus időkben hol voltak ezek a százazrek, és az a sok százezer ember, aki most ott áll a posztján a pártban, a KISZ-ben, a hadseregben, a rendőrségnél, a tanácsoknál és védi a nép hatalmát és – igazán mondom – nem

is fél már az ellenségtől. Hol van ez az erő? Meg volt ez az erő, tudott volna harcolni is, de nem volt vezetése. És ahogy a vezetésnek nincs ereje, nincs módja az ügyeket befolyásolni, ha a tömeggel nincs együtt, ugyanúgy a tömeg nem tud vezetés nélkül semmi a világon csinálni. Az a sok százezer ember odabaza a lakásán, meg a munkahelyén kesergett, a fogát csikorgatta, kétségbeesett, rettegett és félt de cselekedni nem volt képes. Ez ma már nemcsak a fiataloknak, hanem a magunk számára is mondom, hogy ami a vezetést illeti, ez a szerep a munkásosztályé. Ezt a vezetést a munkásosztály forradalmi párta, a Magyar Szocialista Munkáspárt realizálja, és mindnyájunk számára fő történelmi tanulság, hogy a vezetés és a tömege egységes legyen. (Taps.)

A vitában felmerült olyan kérdés, hogy bizonyos kulturális értekezleten nem valami lelkes fogadtatásra találtak a KISZ képviselői. Ez persze lehetséges, de megszeretném mondani az elvtársaknak, hogy a párt számít a Kommunista Ifjúsági Szövetségre, és az állami, gazdasági, kulturális, sport területen dolgozó rendes hazafiak – párttagok és nem párttagok – óhajtják és kívánják, hogy legyen egy olyan Kommunista Ifjúsági Szövetség, amely meg tudja adni a gazdasági vezetőknek, a hadsereg vezetőinek, a rendőrség, a kulturális élet vezetőinek ezt a segítséget, amit csak egy jó Kommunista Ifjúsági Szövetség adhat. Higgyék el, elvtársak, nagyon sokat beszélünk vezető elvtársakkal, s igaz az, hogy a komoly, rendes vezető emberek minden területen kívánják, várják, elősegíteni akarják, hogy legyen egy olyan Kommunista Ifjúsági Szövetség, amely azon a területen elvégzi a maga munkáját!

Ebben akkor se kételkedjenek, ha itt-ott valami értetlenséggel találkozunk, mert van öröksége a múltnak, itt is van öröksége. Igenis volt egy olyan időszak, amikor az ifjúsági szövetség úgy jelentkezett, mint akinek a szeme mindig könnyes, az orra mindig nedves, a zsebe mindig üres, mindig csak bajban van, mindig csak kér, de amikor a zsák egyik sarkát meg kell fogni,

vagy a szekeret előbbre kell tolni, akkor valahogy nem látható. (Derütség.) Ilyen tapasztalataink is voltak. Ha az elvtársak azt szeretnék – mint mindnyájan szeretnénk – hogy minden társadalmi vezető és minden állami vezető segítse a KISZ-t, akkor mi Önöknek, fiataloknak azt tanácsoljuk, próbáljanak előbb valamit a saját erejükből segíteni annak a katonai parancsnoknak, kulturális vezetőnek, gyárigazgatónak és higgyék el, ha egyszer valamiben segítettek annak az embernek, akiknek szintén meg van a maga gondja, akkor azután már ő is úgy fogja számon tartani, hogy ez a KISZ nekem tud segíteni, én is segítem őt, mert azután még többet fog nekem segíteni. De ha ilyen sirdogáló embert lát maga előtt, akkor örül, ha kívül tudja az ajtón, és ha valamit mégis kicsikarnak tőle, akkor mintha a szívének egy darabját szakítanak le, s kidobott pénznek tekinti azt. (Derütség.)

Úgy hogy ezt a közszellemet – ahol még meg van – a fiatalok a maguk területén győzzék le. Mi igyekezni fogunk, hogy a felnőtt funkcionáriusoknál – ha van előítélet, helytelen előítélet – mert van ilyen is – legyőzzük, s így együtt egész bizonyos, hogy a KISZ meg fog kapni minden támogatást, nemcsak a párt részéről, hanem a társadalmi élet, az állami vezetés különböző területén is, mert minden felelős embernek szüksége van egy jól dolgozó ifjúsági szövetségre, szükség van, s várják is, hogy ez mennél előbb valóság legyen.

Na, most persze a fiataloknak is szükségük van erre a KISZ-re. Itt van ilyen probléma, hogy több szórakozás? Kevesebb szórakozás? Mennyit foglalkozunk munkával, a brigádok kérdésével, mennyit a párttal? Nagyon nehéz ezt meghatározni. De egyet meg kell érteni, hogy a KISZ-nek az ifjúság minden lényeges kérdésével kell foglalkoznia, s ezek közé tartozik a szórakozás és a sport is, de ugyanakkor jegyezzük meg azt is, hogy a magyar kommunisták ifjúsági szövetsége a maga egészében, de minden helyi szervezete elsősorban az ifjúság szocialista, forradalmi, politikai szervezete.

A Kommunista Ifjúsági Szövetség nem

sportegyesület, nem lövészegylet, mégcsak nem is termelési brigád, nem a tánctanárok egyesülete, hanem egy kommunista, politikai szervezet és ezt a jellegét őrizték meg. Mert ha mi a táncra helyezük a fősúlyt, akkor jobb lett volna, nem tudom én milyen táncmesterek szövetségét létrehozni és nem a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetséget, mert a tánchoz a táncmester jobban ért, mint egy KISZ funkcionárius, a sporthoz egy sportszakvezető jobban ért, mint egy KISZ funkcionárius, s így tovább, de a fiatalok közötti politikai munka legfőbb mestereinek a KISZ funkcionáriusainak és tagjainak kell lenniük. Ez a rendeltetése, a politikai rendeltetése ennek a szövetségnek, s minden mást mozdítson elő és segítsen elő ez a feladata.

Van itt egy jelszó, vita is van felette. Ez úgy szól, hogy „Együtt az egész ifjúsággal”. Azt hiszem ez a jelszavunk. Meg kell mondani, a jelszót ismerem, vagy két-három héttel ezelőtt már láttam leírva. Első látásra szimpatikus volt nekem is. De érdemes rajta gondolkodni... De még előbb valamit:

Én a következőt kérem: A jelszavaknak ne tulajdonítsanak varázserőt: ne tulajdonítsanak, a jelszó az jelszó. Közismert az a keleti mese Ali babáról és a 40 rablóról. Hát ott a jelszó egy szörnyű hatalmas dolog volt, egy bűverő, mert a barlangból nem lehetett anélkül kijutni. De azért itt a politikai harcban, a mindennapi életben a jelszavaknak nincs varázsserejük, higgyék el elvtársak. Egy jó jelszó segít, mert talán politikailag összefoglal, világosabbá tesz bizonyos kérdéseket. De ennek több varázssereje nincs.

Mindig az számút, mi történik a jelszó alatt – az számút az életben. Nos, ezzel a jelszóval, hogy „együtt az egész ifjúsággal” az a baj, hogy még mielőtt kiment volna igazán a köztudatba, máris politikai zavarokra és vitákra vezet. Akkor lehet, hogy nem szolgálja jól a célt és talán olyasmit is lehetne mondani, hogy „Együtt az ifjúsági tömegekkel” mert az alapgondolat és az, hogy nem izolálódjon ez a 170 000 fiatal a többi ifjútól, hanem azok között éljen, velük együtt harcoljon. S lehet, hogy megtenné

a szolgálatot az is, hogy „Együtt az ifjúsági tömegekkel!”, mert „az egész ifjúsággal” az egy bonyolultabb dolog, ami a perspektívára szól, ami azt jelenti, hogy a politikai munkában az ifjúsági szövetségnél nem lehet olyan osztálykategóriákat csinálni, mint a párt munkájában, mert ebből a szempontból az, hogy valaki valakinek a gyermeke, az egészen más, mint hogy ő hová tartozik. Úgy, hogy el lehet képzelni, hogy igenis burzsoák gyermekeivel is kell foglalkoznia a KISZ-nek. Elképzelhető, hogy burzsoá gyermeke lesz a KISZ tagja, amit a pártnál most nem akarunk és a jövőben még kevésbé (derültség), hogy maga a burzsoá legyen párttag. Úgy hogy ezt érdemes majd megfontolni. De a fontos az, hogy ne tulajdonítsanak bűverőt jelszavaknak, mert akkor lehet, hogy olyan érzés keletkezik: egy jó, okos jelszót kitaláltunk, ezt most kimondtuk, megírtuk az újságba, a főfeladatot elvégeztük. Pedig semmit sem végeztünk el. Akkor sem, ha azt mondjuk, hogy „Együtt az egész ifjúsággal”, s akkor sem, ha azt mondjuk, hogy „Együtt az ifjúsági tömegekkel”. Akkor végeztünk el valamit, ha ennek a célnak az érdekében reális cselekedeteket, lépéseket, tényeket tudnak létrehozni.

Még egy kérdést, a tagság kérdését. A pártban mi a legutóbbi aktíván felvetettük, hogy a párt összlétszámát illetően azt lehet mondani: az újjászervezés megtörtént és körülbelül azon a nívón, amit politikailag úgy gondolunk, hogy, hogy helyes volt. Hát, körülbelül 400 ezres a párttagság, sőt már arról beszélünk, hogy ezt már mesterségesen növelni nem kell, sőt helyenként érdemes lesz azt is megnézni, hogy valahány emberrel legyünk kevesebben, bizonyos alapszervezetekben, mint ahányan ott vannak.

Az ifjúsági szövetségnél a dolog egészen másként áll, ezt nagyon nyomatékosan szeretném megmondani. A párt taglétszám körülbelül 400 ezres, ez még rendben van, azt hiszem a Magyar Népköztársaságnak nagyon hosszú ideig megteszi. A normális fejlődést beleértve, hogy egyesek belépnek a pártba, mások meghalnak, szóval ahogy egy párt normálisan szokott élni, ez így általában még sokáig megfelel, úgy

hiszem. Az ifjúsági szövetségnél a 170 000-es taglétszám nem. Én nem azt mondom, hogy most mesterségesen növeljék, hanem olyan politikai tevékenységet kell az ifjúsági tömegek sorában végezni, amily azzal jár, hogy az ifjúsági szövetség taglétszáma a jelenlegihez képest egy normális fejlődés útján – persze egy-két esztendő alatt – igen-igen komoly mértékben növekszik. Azt hiszem, minimális igény, hogy az ifjúsági szövetségnek legalább valamivel legyen több tagja, mint a pártnak. Ez adódik a párt és az ifjúsági szövetség közötti különbségből, úgy hogy ezt meg lehetne csinálni.

Engedjék meg az elvtársak, hogy a Párt Központi Bizottsága nevében üdvözöljem az Önök értekezletét, átadjam Önöknek a Párt Központi Bizottságának testvéri üdvözlését, jókívánásait a munkát illetően és ha az elvtársak súlyt helyeznek a hivatalos állami dolgokra, mondhatom, hogy Népköztársaságunk kormánya, a Forradalmi Munkás-Paraszt kormány is bizakodással nézi az ifjúsági szövetség munkáját, állami funkcionáriusaink új erőt, új tényezőt várnak tőle a közös harcban. Tehát a Párt Központi Bizottsága bizik Önökben, bizik az ifjúsági szövetségben. És mi csak azt kérjük, hogy Önök bizzanak a jövőben. Nem kell a jövőtől félni. A mi Központi Bizottságunk nem proféták gyülekezete. Mi jóslni nem tudunk, hogy milyen területen milyen események lesznek jövőre, meg az utána következő években. De a marxista-leninista elmélet vezet a Központi Bizottság és azt a mi Központi Bizottságunk nyugodtan mondhatja, hogy amennyiben a vezetésben és tevékenységében október tanulságait számon tartva dolgozunk, tehát a marxizmus-leninizmus alapjához hű lesz a vezetés párt és állami vonalon, akkor a Magyar Népköztársaság jövője biztató. Akármilyen nehéz helyzet is állhat elő időlegesen, a jövője biztató. És ha a Magyar Népköztársaság jövője biztató akkor biztató az ifjúsági szövetség és a magyar ifjúság jövője is.

Azt szeretnők, ha Önök az ifjúság elé esz-

méket és politikai célkitűzéseket tudnának állítani mennél világosabban és mennél tisztábban. Bálványokat állítani nem szükséges. Nagyon vigyázni kell, hogy ne bálványokat építsünk az ifjúságnak. A fiatalok korából adódik és lelki alkatahoz tartozik, hogy valakibe hasonlítani szeretnének. Azt mindenki tudja, hogy a 6 éves gyermek amint betette lábát az iskolába, már valamelyik általa választott tamitójához szeretne hasonlítani. Én azt ajánlom, hogy a kommunizmus eszméit, pártunk politikai célkitűzéseit állítsák az ifjúság célkitűzései elé, mint követendőket, ne személyeket, egyetlen személyt se. Ez nem jó. De ugyanakkor törekedjünk arra a párt általános tevékenységében, és még külön az ifjúsági szövetség általános tevékenységében, hogy mennél több olyan tagja legyen ennek az ifjúsági szövetségnek, akit a nála életkorban, vagy KISZ tagságában fiatalabb, példának tekinthet, mert példára az ifjúságnak szüksége van, de azt a példát saját szemükkel lássák és tanulják meg és ne mi állítsunk oda nekik mesterséges bálványokat, mert a bálványoknak az a sorsa, hogy egy ideig hisznek bennük, félnek is tőlük, amikor azután rájönnek, hogy belül fa, vagy valami egyéb baja van, leszokták dobni a földre és összetaposásák. Ez nagy tragédia mindegyik számára a bálvány számára is, meg annak a számára is, aki hitt benne.

Az elvtársak tehát ezt a sok ügyet – bajt, amit bevezetőmben említettem, vegyék komolyan, de azért vegyék komolyan azt is, hogy ime 7 hónap alatt megszületett egy új nagy erő, amely új ereje a pártnak, új ereje a Magyar Népköztársaságnak és új ereje a magyar ifjúságnak is. Mindnyájunknak egyetértésben azon kell dolgoznunk, hogy ez az új nagy és komoly erő még nagyobb legyen és a napirenden lévő feladatokat mindig helyesen oldja meg. (Hosszan tartó lelkes, ütemes taps.)

Egy felszólalás két változatban

A magyar történelem 1956 és 1989 közötti történetét nem lehet megismerni Kádár János életútjának tudományos feldolgozása nélkül és fordítva: a korszak mélyreható elemzése nélkül az ő történelmi szereplése sem értelmezhető. A feladat nagy, főként nemzetközi összefüggései és napi-politikai hatása miatt, de a legértékesebb források, elsősorban visszaemlékezések gyér volta is nehezíti a teljességre törekvő erőfeszítéseket.

A 2001. október 30-án a Bibó István Közéleti Társaság Kossuth Klubban rendezett vitaestjén¹ alapította meg Huszár Tibor: „Kádár egész életútja rejtély”. Ennek és a korszak egészének „megfejtésén” sokan, már eddig is jelentős eredményeket felmutatva dolgoznak.² Kádár Jánosnak, mint a rendszer elsőszámú vezetőjének minden megnyilatkozása üzeneteket hordozott, több rétegűeket. Figyelt rá mindenki itthon és külföldön, barát és ellenség. Főként beszédeire és felszólalásaira, akár a párt első embereként, akár miniszterelnökként, akár „magánemberként” közölte gondolatait pártfórumokon, tömeggyűléseken, üzemi munkásgyűléseken, kormánygyűléseken, a T. Házban, vagy éppen az Írószövetségben. Életútjának kutatóitól tudjuk, nem kedvelte a nyilvános szereplést,³ igazán közvetlen csak a munkásgyűlések kötetlen részében tudott lenni, főként „azokban a 60-as években”, tehát a konszolidáció leginkább zavartalannak tűnő időszakában.

Megnyilatkozásaiból nemcsak a rendszer, annak éppen legfontosabb mozgásainak helyzetéről, de saját, a rendszer állapotáról is árulkodó lelki, személyiség állapotáról is tájékoztatást nyerhetünk. Ezért tartanánk fontosnak szóbeli és írásbeli megnyilatkozásainak – a legapróbbnak, a legjelentéktelenebbnek látszónak is – összegyűjtését, elemzését és közreadását, hiszen a már életében kiadott kötetek a legtöbbet mondó, legbonyolultabb viszonyokat tükröző, emberi és politikator-

téneti szempontból legértékesebb részét nem tartalmazzák.⁴

Az általunk közölt felszólalása a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség (MKISZ) I. Országos Értekezletén (OKÉ) 1957 októberében hangzott el.⁵ A gyorsírói jegyzőkönyv Kádár János felszólalását tartalmazó szövegrészét vetjük egybe egy szerkesztett, kötetben is megjelentetett változattal.⁶ A gépiraton vannak az írógép lehetőségeiből, a gépiró helyesírási jártasságából, az élőbeszéd sajátosságából, a felszólaló egyéni stílusából, az értekezlet résztvevőinek hangulatával összefüggő ösztönös reagálási kényszerből, a nyilvánosságtól való általános idegenkedésből és az általános politikai helyzet Kádár János lelki állapotára gyakorolt hatásából következő hibák. Ezek közül néhány jelentéktelent már a szerkesztett változat kialakítása előtt javítottak, fekete „file” tollal. Vannak hosszabb szövegrészek, amelyeket teljes egészében kihagytak, másokat pedig annyira átalakítottak, hogy a módosítások jegyzetek formájában történő bemutatása lehetetlennek bizonyult.⁷

Nem maradt más megoldás, mint némi engedményt tenni a szakmai igényesség rovására az olvashatóság érdekében.

A kádári megnyilatkozás értelmezéséhez, értékeléséhez nélkülözhetetlen az ország s benne a kommunista párt 1956 novembere és 1957 októbere közötti állapotának, légkörének ismerete. Erről egyre több alapvető forráskiadvány, tanulmány és monográfia szól, ezért mi e kérdéskört még vázlatosan sem érintjük. Szólnunk kell, ebben az esetben csak nagyon röviden arról a folyamatról, amely Magyar Dolgozók Pártjához szorosan kapcsolódó kommunista ifjúsági politikai tömegszervezet széthullásától a Magyar Szocialista Munkáspárt egyetlen, a párthoz valamilyen tömegszervezet közül a legszorosabban kapcsolt ifjúsági politikai tömegszervezet előkészítésén, megalakításán, kiépítésére irányuló erőfeszítéseken át az párt Országos

Értekezletét követő OKÉ-ig vezetett.

1956 októberétől november 4-ig, a magával ragadó lelkesedés, a nagy elszánások, a valósággal alig számoló nekilendülések, a véres összetűzések, a hősiesség és a páni félelem kavargása, majd a kétségbeesés és a bosszúvágy felülkerekedése idején az ifjúság, elsősorban a munkás és egyetemi, főiskolai fiatalok az első sorokban küzdöttek. Ők voltak a kezdeményezők, a szervezők, a harcosok, történelmi elődeikhez híven. Részt vállaltak a diktatúra épületének lerombolásában, egy új, emberibb rendszer alapozásában.

Ebben az áttekinthetetlen kavargásban létezett még a bukott rezsim pártifjúsági szervezete, a DISZ, első tétova lépéseket tették meg a koalíciós időkben sikeresen dolgozó gyermek- és ifjúsági szervezetek, de vannak nyomai annak is, hogy országszerte a kommunista párt (MSZMP), november 4-e után a szovjet megszállók védelme és támogatása mellett kisdad baloldali fiatalokból álló csoportok is keresik működésük újrakezdésének lehetőségét.

A Kádár János vezette, sorait nehezen rendező, tengernyi gonddal birkózó pártelit nehezen tudta áttekinteni az országban alakuló politikai erőviszonyokat, de állandóan figyelembe kellett vennie a nemzetközi erők magatartását, elsősorban a szovjet vezetésen belül zajló hatalmi villongást is. Még november végén is számoltak azzal – legalábbis egyes vezetők megnyilatkozásaiból erre lehet következtetni⁸ –, hogy több párt fog működni és a MSZMP-nak a monopol szerep kényszerű feladása következtében ki kell harcolnia az áhított hegemoniát a politikai porondon. A néhány hete még szétfutott párttagság zöme kétkedéssel, berzenkedve fogadta ennek a lehetőségnek még csak az említését is. A depresszió és a rettegés után a bűnbak-keresés, a pozíciók újra felosztása, az önteltség, a helyzet szélsőséges megítélése, a visszavágás követelése és gyakorlása és korántsem utolsó sorban az ifjúság, minde-

nek ellőtt az egyetemi ifjúság kárhoztatása foglalta el őket. A tülekedés, a rendcsinálás eszközei és módszerei – és ezeket a felnőttek és az ifjúsági vezetők egymással szemben is alkalmazták – 1917 óta semmit sem változtak.⁹

November 4-ét követően azok a vezetők léptek fel a legkeményebben, azok alakították a legbölcsebbet és azok hártották leginkább másokra a felelősséget, akik október 23-át követően magukba roskadva, tehetetlenül „reszketni méltóztattak”. Ezek szidalmazták, leckéztették az ifjúság közötti munka megindítására jelentkező egykori DISZ vezetőket is, rájuk hártva – dühükben – minden felelősséget a rendszer bukásáért. A kárhoztatáson túl használható eligazítást senkitől sem kaptak. Ez a kis vezető csoport kezdett gondolkodni, vitatkozni azon: milyen irányvonal mentén kezdődjön el az ifjúság megnyeréséért, kommunista befolyás és ellenőrzés alá vonásáért folyó munka. Mind a pártban, mind pedig a párt Országos Szervező Bizottsága (OSZB) által 1956. november 26-án életre hívott Ifjúsági Bizottságban két fő elképzelés körvonalazódott. Az egyik fokozatosságot, álcázott térhódítást, majd a pozíciók megerősödését követő leszámolást javasolt, a másik a gyorsabb, „nyílt sisakkal” végigküzdött harcot, az ellenséggel való következetes leszámolást és csak ezt követően a mérsékelt, fokozatosan adagolt engedmények politikáját szorgalmazta. Utóbbit képviselte Kádár János is. Kemény viták, rendszeres nemzetközi egyeztetés során az általa képviselt/támogatott irányvonal győzött. Az OSZB december 10-én döntött a párt Ifjúsági Titkárságának felállításáról. Ez a csapat már a Kádár-féle koncepció alapján folytatta a munkát, titkolva annak lényegét még a legfontosabb területeken dolgozó kommunista ifjúsági vezetők előtt is. Ezek ugyanis azzal a meggyőződéssel fogtak a meglévő és a koalíciós idők hagyományaira és a DISZ használhatónak ítélt tapasztalataira

támaszkodva rétegszervezetek kiépítéséhez, hogy azok a kommunista fiatalokat tömörítő elit szervezet mellett, amely fő feladatát a párt politikájának képviseletében és támogatásában látja, bizonytalan, de feltételezésük szerint több éven át végezhetik munkájukat. Ennek eredményeként leválasztják a fiatalokat az ellenséges politikai erőkről, közelítik a népi demokratikus rendszerhez, bevonják őket a szocializmus építésébe, képessé teszik őket a haza védelmére, lelkes hazafiakat és egyben internacionalistákat nevelnek belőlük. Egy részük, a „legjobbak” pedig gyarapítják a párt ifjúsági szervezetét, majd a MSZMP-t. Ők tehát a fokozatosság elvét, a sokszínűség elvét, a közvetett befolyásolás, nevelés elvét, a neveléstudomány a társadalom nevelési eredményei hasznosításának elvét képviselték, nem vitatva a végcélt, az ifjúság szervezeti egységének megteremtésének történelmi szükségességét.¹⁰

A két elgondolás abban is különbözött, hogy az óvatosabbak a forradalom és szabadságharc küzdelmeibe kevésbé bekapcsolódó, az események gócpontjaitól távol élő, a politikával szemben egyébként is távolságtartó parasztfiatalok között akarták megkezdeni a szervezkedést, míg az offenzív fellépés hívei a fővárosra és a nagyipari centrumokra, a „munkásosztály fellegráira” összpontosították erőiket. Itt akarták először szilárdan megvetni lábukat s innen kiindulva nyerjenek meg más ifjúsági rétegeket.

Mivel a rétegszervezetek, a MAFISZ (Magyar Forradalmi Ifjómunkás Szövetség), az EPOSZ (Egységes Parasztfiúság Országos Szövetsége), a MEF(E)SZ (Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetsége)¹¹ és a Diákszövetség részben október óta léteztek és működtek, másrészt november–december hónapban országszerte lendületes szervezőmunkába fogtak, s még néhány helyen a DISZ-hez is ragaszkodtak, az új pártifjúsági szervezet előkészítése, szervezésének országos megindítása, a rétegszerveze-

tekkel és a párt, valamint tanácsi apparátussal kapcsolatos, a vezetés által kívánatosnak ítélt viszony és együttműködés biztosítása igen bonyolult, sok nehézséget okozó, a követelt irányba való haladást lassító feladat volt.

Ezek a nehézségek annak ellenére is hatottak, hogy a MAFISZ-t és az EPOSZ-t nagy tapasztalattal rendelkező, szilárd kommunista meggyőződésű vezetők szervezték, irányították s a MEFESZ-ben és a Diákszövetségben is – a gyermekszervezetről ezúttal külön nem beszélünk – is szívós és a „szalámi taktika alkalmazásában” járatos, fokozatosan erősödő kommunista aktíva képviselte a pártvezetés irányvonalát. Az alkalmazott módszer ezúttal is a következő volt: az illető szervezet vezetésén belül kialakítani egy szilárd kommunista magot, ezt addig erősíteni, amíg a központi vezetést befolyás alá vonni, esetleg teljesen kézbe kaparintani, a szervezet programját annyiszor átdolgoztatni, ahányszor csak szükséges a kívánt végeredmény érdekében, ezt nyilvánosságra hozni, hogy a továbbiakban erre hivatkozva minden ellenállást, irányvonal módosítást, „opportunist” a szervezet egészében a törvényesség látszatát keltve meg lehessen akadályozni, radikálisan fel lehessen számolni. Ez a „kisajátítás” – számtalan, itt nem részletezendő tényezőtől függően – rétegszervezetenként eltérő módon és ütemben történt, az országos központban és a helyi szervezetekben.

Melyek voltak azok a fő követelmények, amelyeknek eleget kellett tenni minden rétegszervezetnek, ha ideig-óráig is, de életben akart maradni?

1. Ki kellett jelentenie, hogy a szovjet katonai beavatkozás, a fokozott jelenlét jogos, igazságos, örömdetes;

2. 1956 október 23-a és november 4-e között nem forradalom, nem szabadságharc, mégcsak nem is népfelkelés, hanem az 1945 előtti állapotokat visszaállítani kívánó, fasiszta jellegű, a szocializmus felszámolására irányuló ellenforradalom zajlott le;

3. elismeri a munkásosztály és pártja vezető szerepét az ország, a nemzet életében

és történelmi szükségszerűségnek ítéli az egy-pártrendszer helyreállítását;

4. belátja, hogy az ifjúság nem a nemzet politikai vezetőereje, ilyen generációs igény alaptalan és káros;

5. elfogadja és támogatja a szocializmus igenlésén, gyakorlati támogatásán alapuló, az 1956 októberében ösztönösen létrejött nemzeti egység felszámolása nyomán létrehozandó új nemzeti egység, benne az ifjúság egységének gondolatát és gyakorlatát;

6. mindent megtesz a sovinizmus, irreidentizmus, a fel-fel bukkanó antiszemitizmus visszaszorítása és a „helyes” nemzeti érzés és a vele kölcsönhatásban működő proletár internacionalizmus kifejlesztése és gyakorlása érdekében;

7. tagjai életükkel, munkájukkal, tanulásukkal, fegyveres szolgálattal, mozgalmi tevékenységükkel a szocialista hazát szolgálják.

A kádári „centrum” minimális követelménye a lojalitás volt. Aki ezen a határon kívül állt ellenségnek bizonyult. Maga a párt első embere minden erejével azon dolgozott, hogy a belpolitikai életben világos, könnyen áttekinthető s ebből adódóan folyamatosan ellenőrizhető helyzetet teremtsen. Az ifjúságpolitikáról, az ifjúság helyzetéről, szervezéséről, neveléséről folyó, nem egyszer szenvedélyes viták során következetesen harcolt ezért.¹²

Közben, 1957 elején eredményesen folyt az ifjúság szervezése, elsősorban vidéken, mérsékelt sikerrel a fővárosban, az ország „legfertőzöttebb” területén. Az „ellen-ség” készülődött a „MUK”-ra, az MSZMP Ideiglenes Vezető Testületei ismételten tárgyaltak az ifjúság szervezésével kapcsolatos kérdésekről. 1956 november 21. és 1957. május 14. között 24 alkalommal került terítékre e témakör. A MKISZ megalakítását illetően az Ideiglenes Központi Bizottság 1957. február 26-i és március 11-i ülése hozott áttörést. Az ellenkező álláspontot képviselő

szépszámú kommunista ifjúsági vezetőnek, pártfunkcionáriusnak vissza kellett vonulnia. Ezután nem csak a rétegszervezetekben dolgozó párttagok, de ők is „gyanúsakká” váltak. A MA=KISZ zászlóbontását – történeti, politikai megfontolásból – 1957. március 21-re időzítették. Az Erkel Színházban összehívottak előtt Komócsin Zoltán, aki „szakállas” vezetője lett a pártifjúsági szervezetnek, beszédében hangsúlyozta: a MAKISZ baráti viszonyban, még „huzamosabb ideig” együtt kíván dolgozni a rétegszervezetekkel.

Hogy a valóságban mit jelentett a „huzamosabb” idő? Erre a kérdésre – most – csak néhány adattal válaszolunk. A MAFISZ ez év március 29–30-án beszüntette működését. A többszörösen átgyúrt MEFESZ utolsó csoportjairól május végi adataink vannak. Az új, 1957/58-as iskolai év kezdetéig meg kellett szűnnie a Diákszövetségnek, az EPOSZ-nak ősszel már csak maradványai léteztek, felszámolásának utómunkálatai – anyagi, pénzügyi, káder elhelyezési stb. ügyek – átnyúltak 1958 elejére. Budapesten szeptember második hetében már csak KISZ szervezetek működtek legalisan.

A MUK elmaradása, „kudarca”, a fővárosi szervezethez felzárkózása a vidékihez, a május elsejei tömegdemonstráció nem várt sikere, a rétegszervezetek különösebb feszültség nélküli bekebelezése azt a látszatot keltette, hogy az egységes pártifjúsági szervezet, élvezve a párt központi vezetésének és az országos pártapparátusnak kívánatos támogatását, különösebb gondok nélkül fejlődik, készül a pártértekezletet követő első országos tanácskozására.

Ezzel szemben egy sor tény bizonyítja, hogy MKISZ-t a már említett pártvezetői tanácskozások ellenére, életre hívói korántsem támogatták a szükséges mértékben. Ságvári Ágnes 1957. május 2-i keltezési „Szigorúan bizalmas” minősítésű, mindössze 3 példányban készített Feljegyzésében, melyet a KISZ munkájának főbb kérdéseiről állított

össze, öt oldalon keresztül sorolja a gondokat. Ezek közül csak néhányat idézünk: „A KISZ szervezetei egészségesen fejlődnek. Komolyan felvetődik azonban az – írta Ságvári –, hogy központi irányítás jóformán nincs... a központ a párt részéről Budapesten a KISZ-nek nem igen volt segítségére... Ennyire szűk (anyagi – G. F.) keretek között, ahogyan ma a KISZ dolgozik, elképzelhetetlen, hogy országos politikai befolyásra tegyen szert. – (a központi párt- és állami szervek – G. F.) a legminimálisabb segítséget sem adták meg... A párt osztályai a KISZ-re vonatkozó határozat ellenére munkájuk során hozzájuk tartozó területeken nem foglalkoztak a KISZ-nek nyújtandó segítséggel... a minisztériumok felelős kommunista vezetői a minimumot sem nyújtották a KISZ munkájának – zárta Feljegyzését Ságvári Ágnes – több politikai támogatást kell adni. Rendszeresen konzultálni kell velük, hogy ez a lelkes gárda munkájában folyamatosan előre tudjon haladni. Politikai vezetés, rendszeres irányítás nélkül 1-2 hónap múlva elképzelhető egy stagnálás! A KISZ vezetőket meg kell erősíteni. Lehetetlen állapot, hogy egyes vezetőkkel szemben bizalmatlanság, türelmetlenség van (sic!), nem érzik magukat biztonságban. Ha odatettük őket, legyünk irántuk bizalommal és szabjuk meg, hogy hosszabb távon ezen a területen fognak dolgozni, ha durva politikai hibát nem követnek el... Káros lenne, hogy ha a KISZ vezetésének, jól induló munkájának személyi kérdések akadályává válnának, melyek a DISZ volt vezetőivel vannak kapcsolatban.”¹³ Minden bizonnyal számos, ehhez hasonló szóbeli és írásos tájékoztatás birtokában szólt Kádár János az ifjúságról, a párt vele kapcsolatos kötelezettségéről az Országos Pártértekezleten.¹⁴ Figyelmeztette hallgatóságát: az ifjúsággal nyíltan és őszintén kell beszélni. Az „ifjúságnak adósa a párt, s az ifjúság is adósa a pártnak és a népnek. Mivel adós a párt? Az ifjúság nagyon hosszú ideig túlságosan magára volt hagyatva, nagy poli-

tikai és lelki krízisen ment át. A párt akkor nem állt az ifjúság mellett. Lényegében a párt és a felnőtt nemzedék nem segítette eléggé az ifjúságot, hogy a helyes útra térjen... Az ifjúság adóssága pedig az, hogy a fiatalok nem adták meg a pártnak és a felnőtteknek azt a jogos tiszteletet és megbecsülést azokért a nagy vívmányokért, amelyeket a párt, a munkásosztály és a néphatalom harcolt ki az ifjúság számára... Komoly és őszinte emberi szóval érhetünk csak el eredményeket.” Ez az „atyai” intelem a Marosán fellépésű „néptribunoknak” is szólt, nem csak a párt és a társadalom idős és fiatal tagjaihoz. Csillapító hatása kétségtelenül volt, de nem helyettesítette a Ságvári által is szorgalmazott rendszeres eszmecsere-t, az alapvető kérdések tisztázását. Enélkül az OKÉ szerepe, a magyar VIT-delegáció külgügyi feladata kérdésesség, sikertelenné válhatott. A legfelső vezetők közötti személyes találkozás ismételt sürgetése Komócsinék részéről, ragaszkodásuk bizonyos elképzelésekhez, az ENSZ Ötös Bizottságával kapcsolatos feszültségek, az „ellenforradalmárok” élénkülő fellépése – és még számtalan egyéb gond – miatt Kádár János egyre ingerültebben reagált ezekre a javaslatokra, kezdeményezésekre.

Komócsin Zoltán még szeptember 9-én keltezett Feljegyzésében is kénytelen felhívni a figyelmet a következő, véglegesen még mindig nem tisztázott kérdésekre:

1. Mi lesz a helye, szerepe a magyar proletárdiktatúra egész rendszerében?
2. Mi legyen a KISZ nevelő tevékenységének döntő célkitűzése?
3. A KISZ hogyan harcoljon a klerikális befolyás ellen?
4. Milyen jogai és anyagi eszközei legyenek a KISZ-nek?
5. Milyen formákat alkalmazzon munkájában?
6. Kik legyenek a KISZ választott vezetői?
7. Milyen legyen a KISZ külgügyi tevé-

kenysége?

8. Milyen sajtóval rendelkezzen a KISZ?

9. Tisztázandó a KISZ és a Hazafias Népfront kapcsolata! ¹⁵

Hogy ezekre a kérdésekre kitől, mikor, milyen formában és minőségben kapott válaszokat a pártifjúsági szervezet felső vezetése, források hiányában – jelenleg – nem tudunk válaszolni. Ismerjük viszont azt a tanácskozást, amely a magyar ifjúság helyzetéről, nevelésével összefüggő kérdésekről zajlott október 2-án, a közélet több neves képviselőjének részvételével s ami ugyanolyan természetlenül zárult mint azok a viták, amelyek 1953 óta ismételtelen kirobbantak e témakörben. Kádár nézete győzött. Ő ugyanis ismételtelen kijelentette: a KISZ nem pedagógiai, hanem politikai mozgalom! A politikai helyzet által diktált éber előkészítés során, az ifjúság emlékezetéből egyszer s mindenkorra kitörleendőnek tartott napon, 1957. október 23-án a Népszabadság Nagy Richárd írását a következő címmel közölte: „Együtt az egész ifjúsággal!”¹⁶ A KISZ országos tanácskozásainak – Értekezleteinek és Kongresszusainak – történetében „jelszó-értekezletként” számon tartott 1957. októberin elmondott Kádár-beszéd azt is jelzi, a felvetett problémák megnyugtató tisztázására csak az OKÉ után kerülhetett sor. A párt központi lapja október 29-i számában már a következő cím alatt olvasható az OKÉ-ről: „Együtt a párttal, a néppel, a fiatalok sokaságával!”¹⁷ Ez a sokaság, azaz a KISZ létszáma 132 128 volt.

Bízunk abban, hogy az elmondottak segítenek értelmezni Kádár János alább közölt beszédét.

A beszéd két változatának párhuzamos olvasása után kérdéses, kell-e a tartalmával, formájával kapcsolatban bármit is mondanunk. Úgy gondoljuk, hogy nyomaték kedvéért, néhány jellegzetesség kiemelésére nem árt ha sort kerítünk. Olvasatunk szerint Kádár János ebben a beszédében tizennyolc

jól körvonalazható kérdésről közölte, fejtette ki álláspontját, az általa vezetett „centrum” meggyőződését. Központban állt annak bizonygatása, hogy: a szocializmus nem importált, rángerőszakolt, tőlünk idegen eszme és gyakorlat, hanem a magyar nép belső igénye 1919-től fogva, a munkásosztály a társadalmi haladás, a demokrácia és a nemzeti függetlenség történelmileg elhivatott vezető ereje, „zászlóvivője”, nem pedig az értelmiség, az ifjúság. A Szovjet Hadsereg fegyveres intervenciója kívánatos, jogos és indokolt volt, enélkül az egész emberiséget katasztrófa fenyegette volna, az „ellenforradalmárokat” pedig sokkal véresebb megtorlás. Végül: a magyar ifjúság zöme a szocializmus híve, nem az „ellenforradalomé”, egyetlen és egységes politikai tömegszervezetének megalakítása szükséges és fontos, a párt és a dolgozó nép jövője szempontjából nagy horderejű és minden eszközzel támogatandó. Tanuljon, dolgozzon, sajátítsa el a marxizmus-leninizmust és minden erejével szolgálja a szocializmus felépítésének ügyét, a párt vezetésével, iránymutatása, ellenőrzése és támogatása mellett.

Az egész beszéd hitet, önbizalmat akart ébreszteni, bátorságot, lendületet gerjeszteni, biztos távlatot nyújtani. Oldani a félelmet, a bénultságot, felszámolni a tétováságot, a bizonytalanságot, az „eszmei-politikai” káoszt. Megnyugtítani és biztatni, megerősíteni azt a kisdied csapatot, amely a párt gyermek- és ifjúsági mozgalmának kezdeményezője, szervezője, vezető ereje volt, és akiknek a munkáját a továbbiakban sem nélkülözheték. A beszéd, ilyen értelemben elérte célját, sikeres volt.

Ami a formát illeti, a beszédet nem írták le, sem Kádár János, sem más. Legjobb esetben témakörök, vezérszavak kerültek papírra, bár igazolni ezt sem tudjuk. A gyorsírói szövegben található 560 körüli hiba ill. javítás, a bel-és külpolitikai szempontból kínos részek kihagyása¹⁸ a szerkesztett változatból,

a hangsúlyok,¹⁹ a súlypontok²⁰ módosítása, a megfogalmazások pontosítása,²¹ a köznyelvi fordulatok némelyikének irodalmibb változattal történt felváltása, a jellegzetes kádári stíluselemek, szavak jelenléte,²² az önuralom ellenére itt-ott elementáris erővel felszínre törő düh és keserűség parlagi formája²³ mindmind erre utal.

Bár arra a kérdésre, hogy ki írta Kádár János beszédeit, ő személyesen, vagy valamilyen más formában születtek, eltérő válaszok ismertek,²⁴ Andai György híradásának mérsékelt és árnyaltabb változatát tartjuk hitelt érdemlőbbnek és megerősíthetőnek. A szerző egy 1990-ben megjelent munkájában²⁵ ez olvasható: „volt, amikor nem tízpercnyi, hanem több órányi Kádár-beszédet kellett szerkeszteni...” A magnófelvételeket a gépíróknak leírták, szükség esetén oldalanként adták oda a kiválasztott újságíróknak, újságíróknak, akik megszerkesztették. Ha úgy írták volna le, ahogy elhangzott „szó szerint, hang szerint” az Olvasó azt állapította volna meg – hacsak nem kifejezetten az illető lejárata, blamálsa, égetése a cél – „nyomdaképtelenek, olvashatatlanok, érthetetlenek. Ezért – írja Andai – ...leírod az ún. szerkesztett változatot is –, remélve, hogy érzékelhető a különbség: ezek a nyomdakész szövegek.”²⁶

Számos kérdésre kellene keresni/kapni választ ahhoz, hogy Kádár János írásbeli és szóbeli hivatalos megnyilatkozásainak születését, a feladat jelentkezésének pillanatától a megnyilatkozás visszhangjáig, közéleti szereplésének egészét nyomon követve megnyugtató módon tudjuk bemutatni. Ezt a feladatot talán azok fogják magukra vállalni, akik sajtó alá rendezik Kádár János beszédeinek és cikkeinek teljes, kritikai kiadását.

Mi, befejezőként egy olyan forrást idézünk hosszasan, amely változást jelez a beszédek közlésében, de a magyar közéleti megnyilatkozások szélesebb körében is.

Tömpe István írta 1967. július 7-ikén Pullai Árpádnak a következőket: „Az, aho-

gyan az elmúlt hét végén a rádió és a televízió műsoraiban Kádár elvtárs KISZ-kongresszusi beszédét közöltük, a beszéd közlése körül támadt – rajtunk kívül álló – nehézségek és hiányosságok arra készítetnek, hogy felvessek néhány problémát, amely tájékoztatási rendszerünkben és a Politikai Bizottság 1965. június 8-i „a tájékoztatás megjavításáról” szólóhatározatának végrehajtásában mutatkoznak.

Először magának a június 30-i beszédnek a közléséről. Azt az utasítást kaptuk, hogy a rádió és a televízió a beszédet július 1-jén esti adásaiban adja, Kádár elvtárs élő beszédével a megszerkesztett szöveg alapján. Ígéretet kaptunk arra, hogy a hang és a kép megvágásához legkésőbb 1-jén reggel 9 óráig a szöveg rendelkezésre fog állni. Ezt az ígéretet a beszéd szerkesztői nem tudták megtartani. A televízió, amelynek a nehezebb munkát kellett végeznie, szombaton délben 13.30-kor kapott értesítést, hogy a 32. flekkig adhatja saját szerkesztésében. Ez a bevezető részt, valamint a külpolitikai kérdések egy részét tartalmazta. Éppen ott ért véget, ahol Kádár elvtárs a rokoni kapcsolatok és a politika szétválasztásáról beszélt, s ezzel emberi közelségbe hozta ezt az igen nehéz problémát. A televízióban ez, s az utána következő részek már nem szerepelhettek. Kimaradt mindaz, amit az ifjúság feladatairól mondott, valamint az élethez legközelebb álló és legagitatívabb részek többsége. Az MTI szövege csak 17.30-kor állt rendelkezésre, s ez már késő volt. A rádióban, mivel csak hangot kellett vágni, a televízióhoz képest jobban sikerült a beszéd közvetítése, bár itt is olyan fontos részek maradtak ki, mint pl. az, amelyben az ifjúság elhűségéről volt szó, egyszerűen azért, mert már nem volt idő a környező és a megszerkesztett szövegből kimaradt részek közül kivágni. Tömören összefoglalva ez történt. Az eredmény: a rádióhallgatók és a televíziónézők sokkal kevesebbet kaptak Kádár elvtárs beszédének agitációs

erejéből, mint ami benne volt. A beszéddel foglalkozó munkatársak és vezetők pedig úgy érezték, hogy a nagy erőfeszítés ellenére egy kiváló agitációs erejű anyagból alig tudtak valamit kihozni.

A rádió és a televízió munkatársai, vezetői és jómagam is tisztába vagyunk azzal, hogy a Párt első titkárának beszédei – különösen a napjainkhoz hasonló feszült légkörben – országos és nemzetközi jelentőségűek. Éppen ezért ragaszkodunk ahhoz, hogy a rádióban és a televízióban Kádár elvtárs saját hangjával és közvetlen, emberi érvelésével mondja el őket. Sokéves tapasztalatunk azt bizonyítja, hogy egy Kádár beszéd felolvasása a bemondó részéről ...jóformán hatástalan marad. Ennél már az is többet ér, ha a beszédet csak a híradásban foglaljuk össze.” (Helyeselné, ha a KB. Agitációs és Propaganda Osztálya foglaljon állást ez ügyben.) Javasolja: „a) Kádár elvtárs beszédéről az elhangzás napján – amennyiben aznap a szerkesztői munka időben nem készül el, hogy annak alapján a kép és a hanganyag megvágható legyen – a rádió és a televízió híradásaiban szerepeljen egy hír, amely röviden rámutat a beszédben felvetett főbb gondolatokra. Ennek helyes megfogalmazása az azonnal reagáláson túlmenően azt is eredményezheti, hogy felkelti a figyelmet és a másnap teljes vagy részletes terjedelemben történő közvetítést, vagy az újságban a szöveget többen nézik, hallgatják vagy olvassák el. b) A beszédek szerkesztési munkáját nehezíti, hogy meg kell várni a gyorsírt szöveg áttételét, majd a szerkesztés után a szöveg újragépelését. A Magyar Rádió és Televízió felajánlja, hogy a szerkesztés magnetofon szalagról történjék, ahol sokkal gyorsabban lehet elvégezni a szerkesztési munkát, s a megszerkesztett szalag mindjárt adásba tehető, illetve a sajtó számára – amely nem sürget annyira – a beszéd leírható. A rádióknak és a televízióknak kipróbált szerkesztői gárdája és technikai apparátusa teljes mértékben az illetékes pártszervek vagy

elvtársak rendelkezésére áll egy ilyen munka lebonyolításában.

Kádár elvtárs beszédein túlmenően is szükségesnek tartom az Agit. Prop. Bizottság állásfoglalását a tájékoztatásról szóló határozat végrehajtásának kérdésében. Külpolitikánk aktivitásának erősödésével mind gyakoribbak a külföldi államférfiak látogatásai hazánkban, s a magyar politikusok külföldi utazásai. A nálunk járó kormányfők, miniszterek kihasználják a lehetőséget, hogy sajtóértekezletet tartsanak és más módon is nyilatkozzanak tárgyalásaikról. Ugyanakkor a tárgyalások magyar résztvevői elzárkóznak mind a hazai, mind a külföldi hírközlő szervek képviselői elől, és így a tárgyalások értelmezését, magyarázatát átengedik leginkább a nyugatiaknak, akik élnek a lehetőségekkel.”²⁷

Minden bizonnyal a KISZ 1976-os kongresszusán elhangzott Kádár beszédet – amelyhez Maróthy László első titkár adott előzetesen egy három gépelt oldalnyi javaslatot²⁸ – már a Tömpe István által javasoltak szerint juttatták el a nagyközönséghez.

JEGYZETEK

¹ *Élet és Irodalom*, 2002. január 25. 12.

² VARGA LÁSZLÓ (szerk.): *Kádár János bírái előtt*. Egyszer fent, egyszer lent. 1949–1956. Budapest, 2001, Osiris Kiadó.; RÁCZ ÁRPÁD (szerk.): *Ki volt Kádár?* Harag és részrehajlás nélkül a Kádár-életütről. Budapest, 2001. Rubicon–Argument Kiadó.; HUSZÁR TIBOR: *Kádár János politikai életrajza*. (1912–1956) 1. kötet. Budapest, 2001. Szabad Tér–Kossuth Kiadó.

³ Életút-vázlat Aczél György hagyatékából. *Rubicon*, 2000/6. sz. 6. Ugyanakkor képes volt feloldódni és rögtönözni, eleven, találó hasonlatokkal élni. Személyes hatása, varázsa különböző társadalmi körökben is érvényesült, bár ő legszívesebben munkagyűléseken beszélt, beszélgetett. Várták, igényelték, értelmelték és értékelték megnyilatkozásait. Néhány példát említnék erre vonatkozóan. 1957. május 12-iki parlamenti beszédét a rádió segítségével sokan hallhatták. Volt aki kétszer is meghallgatta, mert „érdekes”-nek tartotta,

igazmondása ragadta magával, őszintesége, ahogy „kiöntötte a szívét”. (*Magyar Ifjúság*, 1957. május 22. 3.) Ebben az esetben joggal gyanakodhatnánk újságírói szolgálalkúségre, kitalált párbeszédre, egy egyszerű „hívó” rajongására. De hasonló viszonyról tesz említést a Budapesti Műszaki Egyetem pártszervezete 1971 március 20. és április 20. közötti időszakról szóló információs jelentése is, amikor megállapítja: „A beszélgetés során a legnagyobb visszhangot Kádár elvtárs választási beszéde keltette.” A Főváros IX. kerületéből pedig ezt jelentették a KB. Agitációs és Propaganda Osztályának: „Néhány jelzés szerint Kádár elvtárs a Hazafia Népfront Országos Tanácsának ülésén a szocialista demokratizmus továbbfejlesztéséről, a választásokról beszélt. Igénylik, hogy a felszólalását a sajtó közölje.” (MOL 288/f/ 22 / 1971. 8. ó. e.) A Székesfehérvári Videoton Művekből jelentették két évvel később, 1973-ban: Kádár elvtárs a Lőrinci Fonóban tett látogatása és az azt követő beszéde nagy figyelmet keltett a dolgozók között.” Az adatok száma majdhogynem korlátlanul szaporítható, pl. a külföldi híryanagok idevonható részével, akár elvbarátoktól, akár az „ellenségtől” származzon is az.

⁴ Az 1956. november 4. és 1957. január között elmondott beszédei nem jelentek meg – mind a mai napig – könyv formájában. Az ’57 januárját követően elhangzottak viszont, az időszzerű célnak megfelelő válogatásban, több alkalommal is. Pl. *Az 1956. október–novemberi ellenforradalom a marxizmus-leninizmus fényében*. Segédanyag az egyetemi- főiskolai hallgatók számára. Budapest, 1957–1958, Kossuth Kiadó. 215 p.; *Szilárd népi hatalom: független Magyarország*. 2. kiadás. Budapest, 1962, Kossuth Kiadó. 429 p. Ebben az OKÉ-en elmondott beszéde nem szerepel.; *Válogatott beszédei és cikkei*. 1957–1973. Budapest, 1974, Kossuth Kiadó. 445 p. Ebben a válogatásban öt 1957-ben elhangzott/ megjelent beszéde, cikke szerepel. Ifjúságpolitikáról szól a 90–91., 105., 184–185., 218., 295–312., és a 340–341. oldal anyaga.; *A szocializmus megújulása Magyarországon*. Válogatott beszédek és cikkek 1957–1986. Budapest, 1986, Kossuth Kiadó. 445 p. Ebben a kötetben csak három 1957-es anyag szerepel.; *Béke, függetlenség, honvédelem*. Beszédek és cikkek. 1957–1985. Budapest, 1985, Zrínyi Kiadó. 318 p.

⁵ A KISZ Országos Szervező Bizottsága

Kongresszus tartását javasolta a pártvezetésnek. A javaslat több olyannal együtt, amelyek kádárék megítélése szerint elvonná a megbízható belpolitikai támasz kiépítésétől az erőt, határozott visszautasításra talált. Az Országos MKISZ Értekezletre 1957. október 25–27-én került sor.

⁶ KISS TAMÁS: *Az ifjúságról és az ifjúsági szövetségről*. Gyűjtemény. Budapest, 1957, Móra Kiadó. A beszédet közölte még az *Ifjúkommunista* 1958/1. száma. 38–47.

⁷ Egy mondatot idézünk mindössze – példaként. A Kádár János által elmondott így hangzik: „Ezt a kérdést már 1919-ben is felvetették a forradalom zászlóvivői és nekünk is fel kell vetnünk és nagyon sokat kell arról beszélnünk, hogy miből születik a népjólét.” A szerkesztett változat pedig a következő: „Ezt a dolgot már az 1919-es magyar forradalom zászlóvivői is szóvá tették. Nekünk is feltétlenül foglalkoznunk kell vele sokat kell róla beszélgetnünk a fiatalokkal.”

⁸ Kiss Károly 1956. november 27-ikén elmondott beszédére gondolunk elsősorban.

⁹ Turgonyi Júlia szóbeli közlése. Az interjú a szerző tulajdonában. Az általa nyújtott rendkívül fontos információkért ezúton is köszönetet mondunk.

¹⁰ Turgonyi Júliáról, Gosztonyi Jánosról, Hollos Ervinről, Várnai Ferencről volt elsősorban szó. A KISZ felső vezetésének végleges kialakítására vonatkozó tárgyalások néhány ránk maradt szórt adata igazolja ezt.

¹¹ A szervezet nevére vonatkozóan lásd KISS TAMÁS: *Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetsége 1956 – Szeged*. Szeged, 2002, Belvedere. kötetnek 4. sz. jegyzetét. 161. oldal. Hozzá kell tennünk, az 1957. január 19-én ismét működő MEFESZ nevében már nem a kiejtést könnyítő betű a második „E”, hanem az új alapokra helyezendő egység melletti kiállást jelzi. Ez a szervezet február elején deklarálta hűségét, belépett a DIVSZ tagjai közé. Szegeden, ahol a forradalom előtti MEFESZ született, ez a „rózsaszín” változat 1957. február 22-én „bontott zászlót”, szocializmus hű vezetői pedig június 15-én oszlatták fel saját szervezetüket.

12. A párt Ideiglenes Intéző Bizottságának (IIB) 1956. december 5-i ülésén első napirendként szerepelt az „Ifjúsági politikánk néhány kérdése” című előterjesztés. A vitában felszólaló Kádár János kijelentette: „A rétegszervezet koncepció nem

ad választ arra, hogy akarunk – e kommunista ifjúságot nevelni a párt számára.... Elképzelhető olyan megoldás – amely tendenciózus a kommunista pártoknál –, hogy bizonyos határon alul nem vesznek fel a pártba elvtársakat, de a szövetségnek tagjai lehetnek.: Természetesen a szövetség bizonyos vezető szerveinél szükség lesz arra, hogy 21 éven felüli tapasztalt kommunista elvtársak dolgozzanak, akik párttagok. Az ilyen kommunista ifjúsági szervezet mellett – amelynek igenis kommunisztának kell lenni... elképzelhető a legkülönbözőbb rétegszervezet... Ezeknek jellege érdekvédelmi szervezet... A kommunista ifjúsági szövetség a párttól nem lehet független...” Az Ideiglenes Központi Bizottság (IKB) 1957. március 11-i ülésén pedig leszögezte: „Amikor elhatároztuk, hogy KISZ-t hozunk létre, akkor azt hiszem tudtuk, hogy nem békességet, hanem háborút viszünk az ifjúság soraiba... A normális az, hogy a kommunizmus eszméje hódítsa meg a munkás társadalom osztályait, rétegeit, az ifjúságot is... A KISZ működésének indulásánál alapvetően egy politikai szervezet lesz....Ami a fejlődést illeti: el kellene határozni, és meg kellene mondani, hogy a Kommunista Ifjúsági Szövetség pontosan párhuzamos a pártszervezetek felépítésével, – másképp nem lehet szervezni és irányítani... a KISZ-nek a feladata az ifjúságnak a párttagságra való nevelése.” Lásd *A Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei*. 1956. november 11. – 1957. január 14. Sorozatszerkesztő: Balogh Sándor. Budapest, 1993. I. kötet 228–229., II. kötet 284– 286.

¹³ Magyar Országos Levéltár (MOL) M- KS- 288- 81- 1957- 26. ő.e.

¹⁴ *Az 1956. október–november-i ellenforradalom a marxizmus-leninizmus fényében*. Budapest, 1957–1958, Kossuth K. 215 p.

¹⁵ MOL M- KS- 288- 21. cs.- 7.ő.e.- 1957.

¹⁶ *Népszabadság*, 1957. október 23. 3.

¹⁷ Uo. október 29. 1.

¹⁸ Pl. A megszálló szovjet csapatok és támogatóik kegyetlenkedéseiről szóló vélemények cáfolata, a szovjet fegyveres segítségnyújtás említését követő „Viharos taps” jelzése, a helyzet nehézségére utaló mondat stb.

¹⁹ Pl. Védekeztünk – szembeszálltunk, elkezdtük – komolyan hozzáálltunk, kérdés – feladat, harcban – támadásban, tudta – képes volt, törvényesen – jogosan, komoly – fontos, felvetettük

– kimondtuk stb.

²⁰ Pl. Igazán nem nagyon erős Tanácsköztársaság – első, kommunizmus zászlaja – épül a szocializmus, ilyesmit láthattunk – tapasztalhattuk ezt, felvetettük – kimondtuk, építik – építjük stb.

²¹ Pl. Miből lesz – mi a /ti. a népjólét GF /, klikk – csoport, ugatnak – szónokolnak, na, mi jött – és mi derült ki, adatot – történetet, olyan – történelmi jelentőségű stb.

²² Én nem akarok itt belemenni részletekbe – útján – hogy no – derék magyar barátaink – fel kell vetnünk – kérdés – csata – harc – hát – büszkék vagyunk arra stb.

²³ A már említett „ugatnak” (ti. az imperialisták GF) kifejezés jelezte nagy belső feszültség a kongresszus alatt róla készült fotók tanúsága szerint oldódott. Kádár János ezeken mosolyog.

²⁴ Standeyski Éva szerint beszédeit maga írta. (*Rubicon* 2000/6. 30.) Várnai Ferenc többször látta – még 1956 előtt – írásztala fölét hajolva dolgozni. (Szíves szóbeli közlése.) 1956. november 1-i rádióbeszédének nyers fogalmazványát Horváth Márton és Haraszti Sándor készítette és többen véleményezték az Intéző Bizottság tagjai közül. (HUSZÁR TIBOR: *Kádár János politikai életrajza*. 1912–1956. I. kötet. 329.) A mozgalom korabeli jelentősebb szereplői közül többen állítják: megnyilatkozásai tartalmának, jellegének és közvetlen politikai céljának megfelelően a legalkalmasabbnak tartott, az illető területet (pl. a művészeti, ezen belül az irodalmi életet) legjobban ismerők készítettek számára nyersanyagot. Tudjuk, hogy a neve alatt megjelent köteteket, véglegesnek ítélt formájában, jóváhagyás végett, be kellett neki mutatni. Ez lehetett a gyakorlat beszédei esetében is? Vagy mindig a helyzet követelte, adta lehetőségekhez alkalmazkodott? Erre csak személyi titkárai tudnának megnyugtató választ adni.

²⁵ ANDAI GYÖRGY: *Ki kísérje Kádárt?* Riport – tudósítóról. Budapest, 1990, Unió Lap- és Könyvkiadó. 127.

²⁶ Uo. 44–48.

²⁷ *Magyar Országos Levéltár*. M-KS- 288/É/ 22/ 13.ő.e.

²⁸ *Politikatörténeti Levéltár* 289/1/ 1967- 134. Ő.e. 1–3.

Gergely Ferenc